

SONDAJUL DE SALVARE DE LA BECLEAN, Jud. Braşov (1987)

de Florea Costea, Gheorghe Dragotă, Ioan Frăţean

În vara anului 1987 s-a efectuat un sondaj de salvare în punctul "La Canton" din localitatea Beclean. Satul cu acest nume se află la vest de Făgăraş (4 km) şi este aşezat de o parte şi de alta a şoselei Braşov-Sibiu. Punctul îşi trage denumirea de la cantonul CFR ce a funcţionat aici până de curând (la 1 km vest de gară). Locul se prezintă sub forma unei terase joase, penultima până la Olt (în stânga căruia se află) şi este străbătută la răsărit de apa Vâlcioara, pârâiaş care asigură funcţionarea morii din apropiere.

Satul este cunoscut atât pentru descoperiri din epoca bronzului¹, cât şi pentru vestigii din prima epocă a fierului², din La Tene³ şi din perioada post-romană⁴, primele provenind din punctul "La Stâne".

Sondajul ale cărui rezultate le vom prezenta succint în cele ce urmează a constat din două secţiuni şi din câteva casete de verificare, practicate de o parte şi de alta a căii ferate, între ultimele case din marginea satului şi cantonul CFR. Săpătura nu s-a putut extinde după dorinţă datorită fondurilor reduse şi lipsei de înţelegere a Direcţiei Agricole judeţene de atunci. De aceea ele nu au cuprins mai mult de 150 mp, nesondată rămânând chiar partea din stânga a şoselei Braşov-Sibiu, în care în mod firesc ar fi trebuit să se situeze "centrul" aşezării.

Partea superioară a solului este reprezentată de un pământ castaniu-negricios, afânat, în care sunt amestecate (pe suprafeţe de dimensiuni mai mici sau mai mari), pietre mici rulate, ceea ce demonstrează că terasa a luat naştere în urma unor aluvionări îndelungate, repetate.

Nici în secţiuni, nici în casete nu s-au descoperit complexe de locuit, ceea ce, pe de o parte, confirmă afirmaţia abia făcută, iar pe de altă parte susţine presupunerea noastră că aşezarea propriu-zisă se situează la sud de şosea. Ar însemna deci că materialele descoperite sunt purtate din această parte. Nu este însă exclus ca locuinţele să fi fost numai de suprafaţă, urmele lor fiind distruse de arăturile adânci practicate aici, la fel cum credem că este posibil ca doar în secţiunile şi în casetele noastre să nu fi

fost reperate și locuințe adâncite, ele existând în realitate. Suntem însă înclinați să excludem existența acestora, din două motive: absența și a gropilor de bucate sau menajere adânci, precum și cuasi-permanenta amenințare a pătrunderii apei (din amonte sau a celei de inundare din Olt). Nu excludem nici posibilitatea ca locuirea acum în discuție să fi fost una pasageră, ceea ce ar fi conștientizat inutilitatea unui efort altfel benefic dar nu neapărat necesar (deși amestecul de materiale ar putea contrazice cele spuse), dacă nu cumva este vorba de obiecte din epoci diferite ajunse aici de pe cotele mai înalte, dinspre sud.

Vestigiile scoase la lumină constau aproape în totalitate din ceramică. Ele aparțin unor perioade sau epoci istorice, pe care repartizarea cantitativă este de departe inegală: un fragment de vas de pastă fină (cu degresant de nisip și mică), de culoare roșie, cu o nervură proeminentă și pictat cu linii negre aparține culturii Petrești (fig. 7/2); alte fragmente (dintre care unul cenușiu, lucrat din paste cu nisip și mică dar zgrunțuros) pot fi încadrate culturii Coțofeni (fig. 7/1), unele fragmente aparțin cu certitudine bronzului mijlociu și final - culturii Wietenberg (fig. 6/4, din pastă fină, roșu, cu angoba lustruită, decorat cu împunsături succesive, spiralice), altele doar cu probabilitate (fig. 5/1; 6/3 etc.) primul complet roșu, din pastă cu nisip și mică, al doilea zgrunțuros, pasta având în compoziție pleavă, nisip și paiete de mică; un fragment de vas de dimensiuni medii, de culoare neagră și cu angoba lustruită la exterior dar cenușiu și zgrunțuros la interior are o decorație ce îngreuiază plasarea în epoca bronzului sau în prima epocă a fierului, anume triunghiuri de incizii ușor arcuite, bordate de mici alveole tot incizate înscrise între două linii. Ele sunt plasate pe curbura maximă a vasului, delimitate de partea superioară a acestuia prin două incizii circulare, paralele (fig. 4/1). Tehnica ar pleda mai degrabă pentru încadrarea lui în partea de sfârșit a epocii bronzului, în aceeași cultură Wietenberg, ca și aspectul zgrunțuros de pe fața interioară (se pot lua în considerare și cele două incizii circulare). Pasta (dar și inciziile din triunghiuri, ușor adâncite) amintesc însă și de începuturile primei epoci a bronzului. Tot în cultura Wietenberg ar putea fi încadrate vasul cu toartă din fig. 2/2 și cel din fig. 4/2 ambele din pastă cu pietricele, nisip, cioburi mărunțite și mică, gălbui-cenușii, probabil și din partea inferioară a vâsciorului din fig. 5/4, din pasta cu nisip și mică, negru la exterior și maroniu la interior, ca și "măciulia de baston" din Groapa 2 (fig. 5/2).

Cea mai mare parte a ceramicii ni se pare însă ușor de atribuit și de încadrat cultural. Este vorba de fragmente de vase gălbui-roșcate,

castaniu-cenușii, cenușii, roșiatice, maronii, cenușiu-negre, confecționate din pastă în general neglijent aleasă, cu degresant de pietricele, nisip, cioburi mărunțite, mică, de cele mai multe ori aspră la pipăit la interior dar netedă la exterior (fig. 1; fig. 2/1; fig. 3/2-5; fig. 5/1,3; fig. 6/2; 5-6 etc.). Decorul lor constă în special din alveole incizate, plasate pe buza sau imediat sub aceasta, uneori pe brăuri ușor profilate (fig. 3/6; fig. 5/1), alteori direct în pastă (fig. 6/5) sau din incizii unghiulare sugerând "dinți", "trapez" sau "paralelipiped" (fig. 1; fig. 3/2 etc.). Deși nu are decor, în aceeași categorie culturală poate fi inclusă și cana cu toartă supraînălțată din fig. 5/5, din pastă cu nisip și mică, maronie pe ambele fețe și neagră în spărtură, ca și fragmentul de strecurătoare din fig. 3/3, cenușiu, din pastă cu nisip și mică. Toate acestea aparțin culturii Noua de la finele epocii bronzului și de la începutul primei epoci a fierului. Tot atunci ar putea fi datat și "miezul" de topor din piatra din fig. 7/3, dacă nu cumva el aparține altei culturi anterioare (Petrești, Wietenberg).

Din cele de mai sus reiese că asupra rezultatelor sondajului de la Beclean-"La Canton" este dificil a se trage o concluzie clară, anume dacă avem de-a face cu locuiri din mai multe epoci și perioade, sau dacă este vorba de o anume limită de timp în care se interferează elemente etno-culturale. În ceea ce ne privește suntem înclinați să credem, mai degrabă, că pe această terasă a existat o așezare de la finele epocii bronzului și de la începutul primei epoci a fierului, răstimp în care simbioza etnică și culturală s-a petrecut lent și fără incidente, fapt demonstrat prin materiale puține dar sugestive prin calitatea pastei vaselor și prin decor. Cazul nu este singular, el fiind cunoscut și din așezările mai demult sau recent cercetate în Transilvania⁵.

Irelevantă pentru această concluzie ni se pare prezența aici a fragmentului de vas Petrești și a celor aparținând culturii Coțofeni. Se cuvine totuși subliniat că în ceea ce privește vasul Petrești descoperirea este de o însemnătate greu de neluat în seamă: este prima prezentă a acestei culturi eneolitice în stânga Oltului, în Țara Făgărașului. El poate sau nu să fie limita sudică a răspândirii acestei culturi, dar nu poate fi considerat (încă) insolit atât timp cât malul sudic al Oltului nu a fost cercetat arheologic. Prezența fragmentelor Coțofeni în același punct nu ni se pare ieșită din comun, aceasta fiind cea mai răspândită cultură (și populație) din perioada de trecere de la neolitic la epoca bronzului.

Așadar, la Beclean, punctul "La Canton" a existat o terasă foarte propice pentru viețuirea omului, cu așezări sezoniere sau de durată,

începând (după cunoștințele de până acum) din eneolitic până la cucerirea romană (evident cu întreruperile firești, a căror explicație este greu de găsit nu numai aici).

Cea mai importantă locuire se dovedește a fi cea a purtătorilor culturii Noua, care nu i-au alungat pe cei găsiți pe loc, conviețuirea lor dând naștere unui aspect cultural-arheologic asupra conținutului căruia vor putea aduce lămuriri doar posibila reluare a cercetărilor arheologice și corelarea lor cu situații măcar în parte asemănătoare.

Inserăm aici și un topor din gresie neagră, descoperit la Feldioara Făgăraș în punctul "La Balta". Ne este greu să afirmăm cărei culturi aparține, deși după răspândirea culturii Petrești în această zonă credem că el poate fi un argument în plus al trecerii acesteia și în stânga Oltului (fig. 7/3).

Note:

1. Florea Costea, Repertoriul arheologic al județului Brașov, I, Brașov, 1995, p. 55.
2. Ibidem, p. 79.
3. Ibidem, p. 109.
4. Ibidem, p. 165.
5. Mihai Bădău-Wietenberger, în ActaMN, 31, Cluj-Napoca, 1994, p. 151-155 și Pl. I-XVI; Florea Costea, Cercetările arheologice de la Racoș-Piatra Detunată (în acest volum, p. 27)

Explicația figurilor

Fig. 1. Vas Noua

Fig. 2. Vase Noua (1) și Wietenberg (2)

Fig. 3. Ceramică Noua

Fig. 4. Materiale Wietenberg

Fig. 5. Materiale Wietenberg (1-2, 4) și Noua (3,5)

Fig. 6. Materiale Wietenberg (6/3-4) și Noua (1-2, 5-6)

Fig. 7. Ceramica Petrești (1) și Coțofeni (2) și topor de piatră din cultura Petrești ? (3)

LE SONDAGE ARCHEOLOGIQUE DE BECLEAN, DEP. BRAȘOV (1987)

Resume

L'auteur presentet, succsintement, les resultats des recherches archeologiques de Beclean, dep. Brașov (1987). Sur la terrasse "La Canton" ent etes trouves les fragments ceramiques qui appartiennent comme suivre: a la culture Petrești (fig. 7/27), Coțofeni (fig. 7/1), Wietenberg (fig. 6/4) et, probablement fig. 5/1; 6/3). Discutable est le fragment de fig. 4/1 (Wietenberg ou Hallstatt). La plus part de poterie appartiennent a la culture Noua, le fin du l'age du bronze ou le debut du l'age du fer (Hallstatt).

(Traduit par l'auteur)

Illustrations:

Fig. 1. Pot, culture Noua

Fig. 2. Pot, culture Noua (1) et Wietenberg (2)

Fig. 3. Poterie, culture Noua

Fig. 4. Materiaux Wietenberg

Fig. 5. Poterie Witenberg (1-2, 4) et Noua (3,5)

Fig. 6. Poterie Wietenberg (6/3-4) et Noua (1-2, 5-6)

Fig. 7. Poterie Petrești (1), Coțofeni (2). Hache en pierre, Petrești ?
(3)

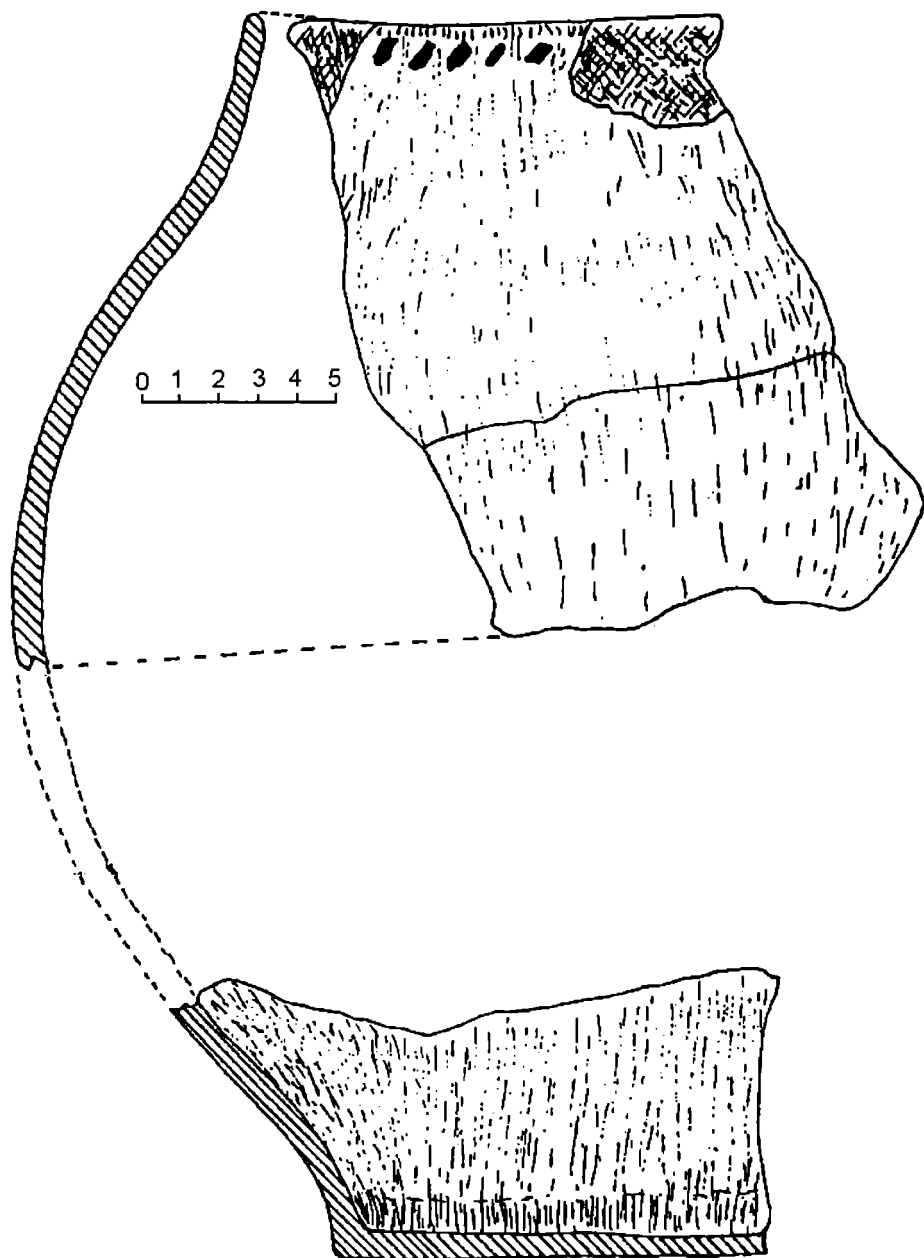

Fig. 1.

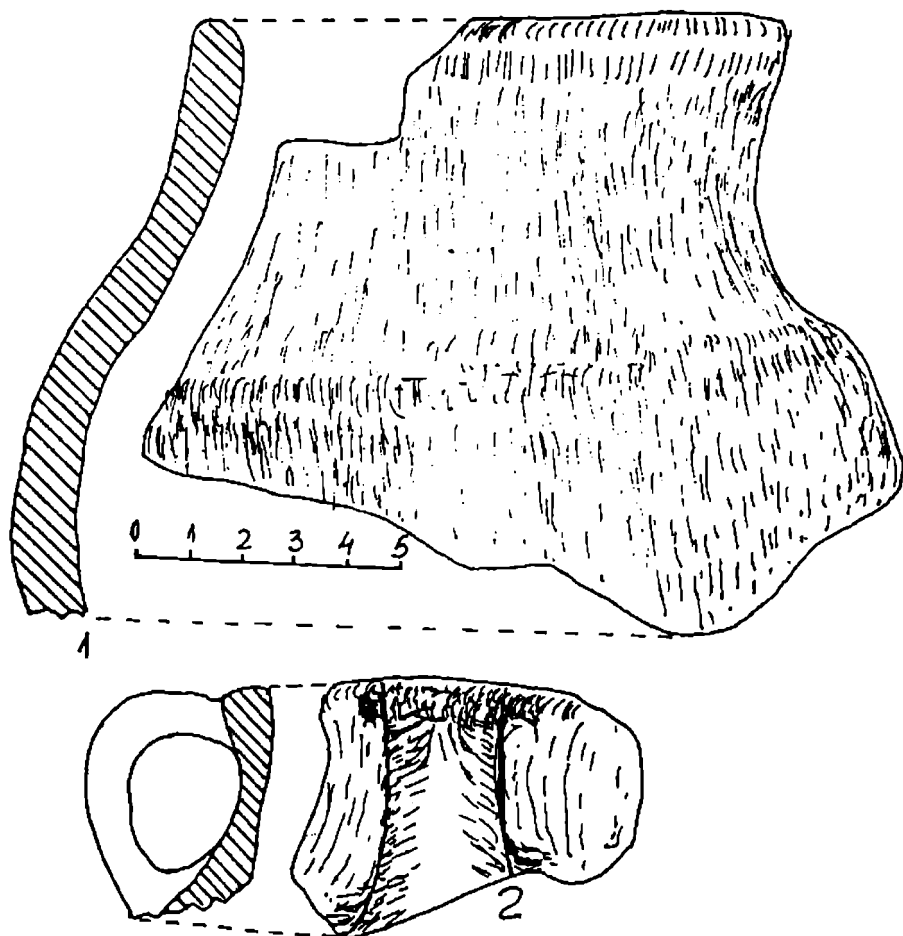

Fig. 2.

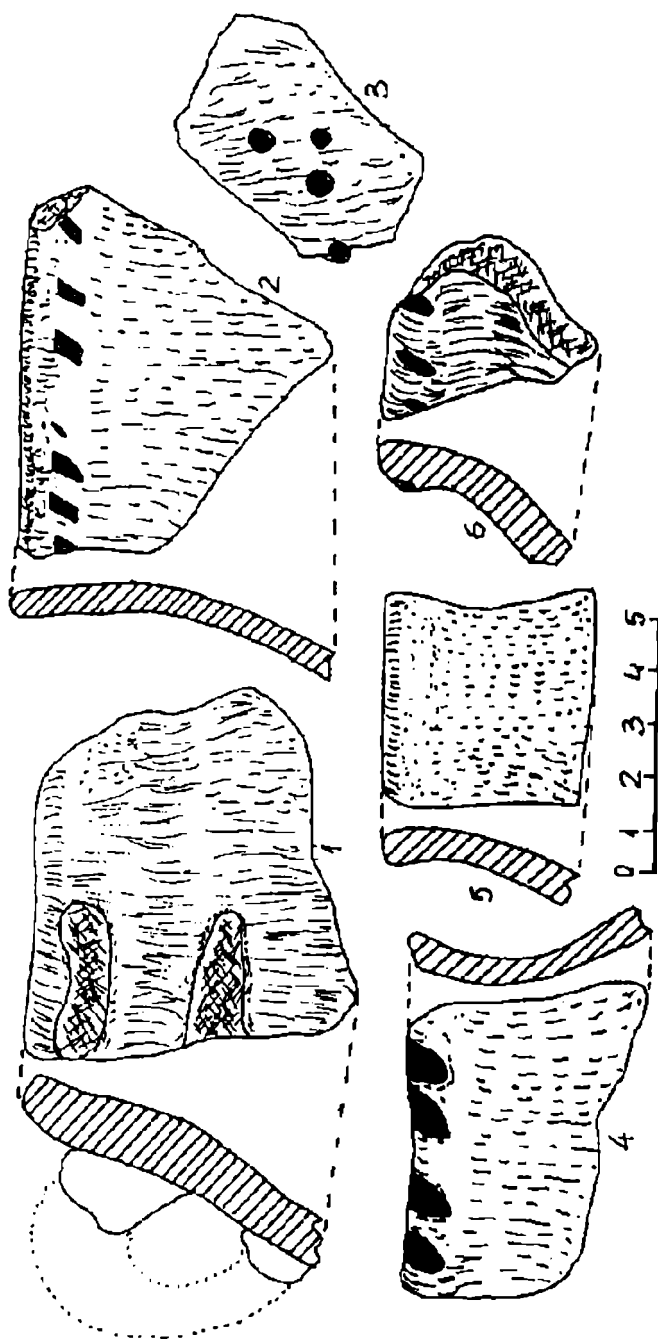

Fig. 3.

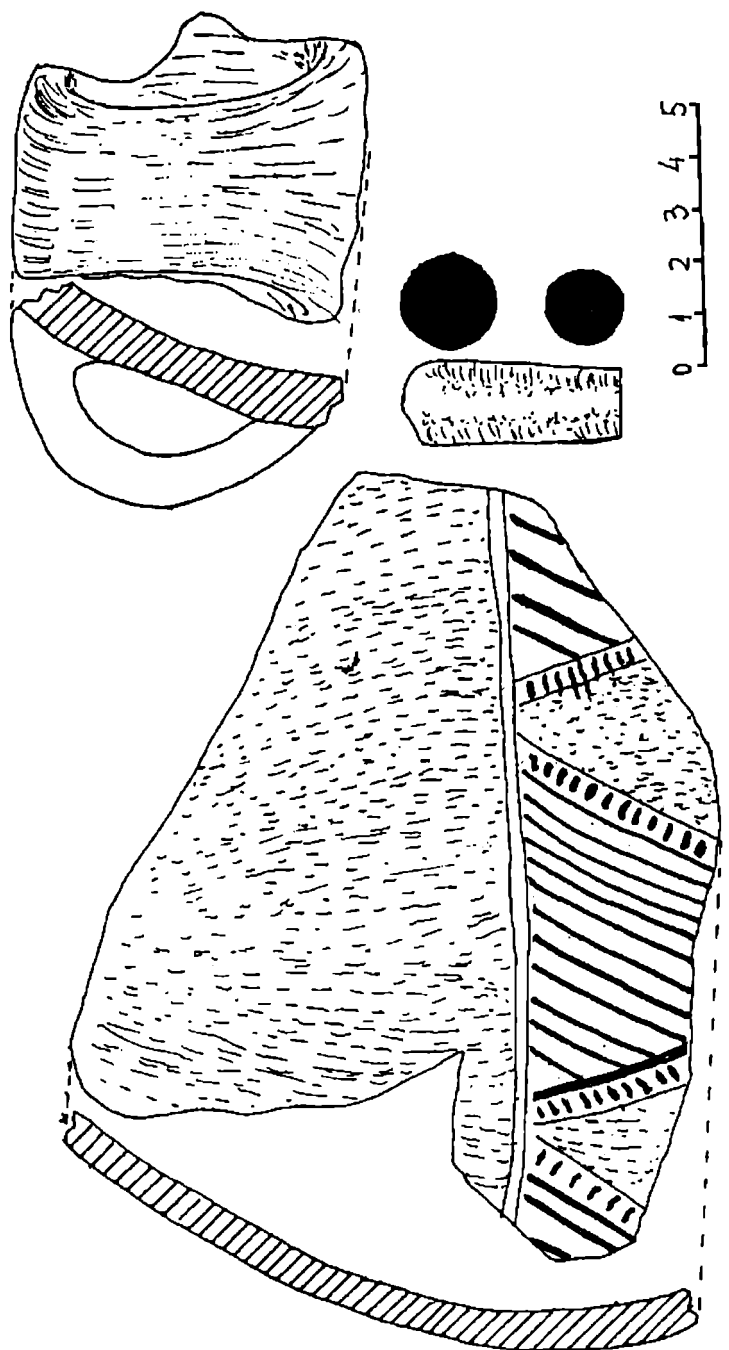

Fig. 4

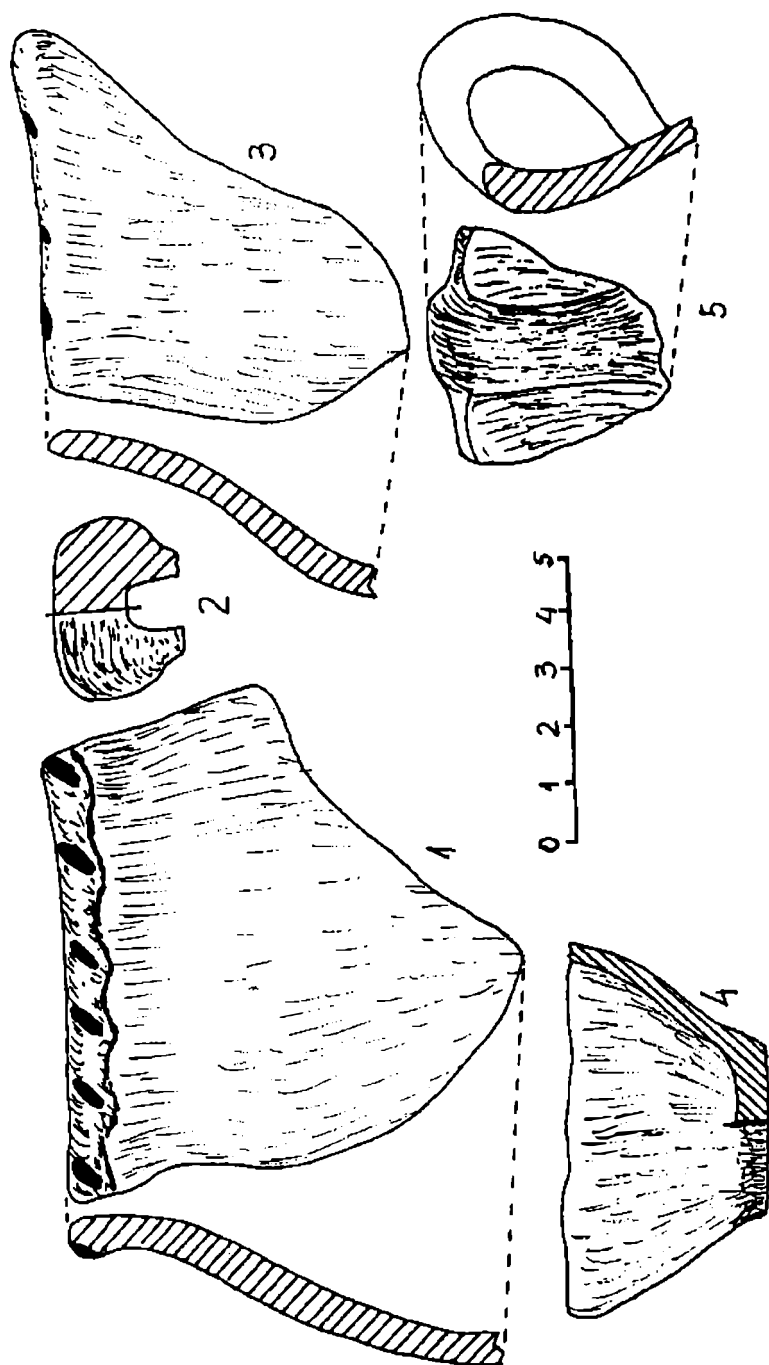

Fig. 5.

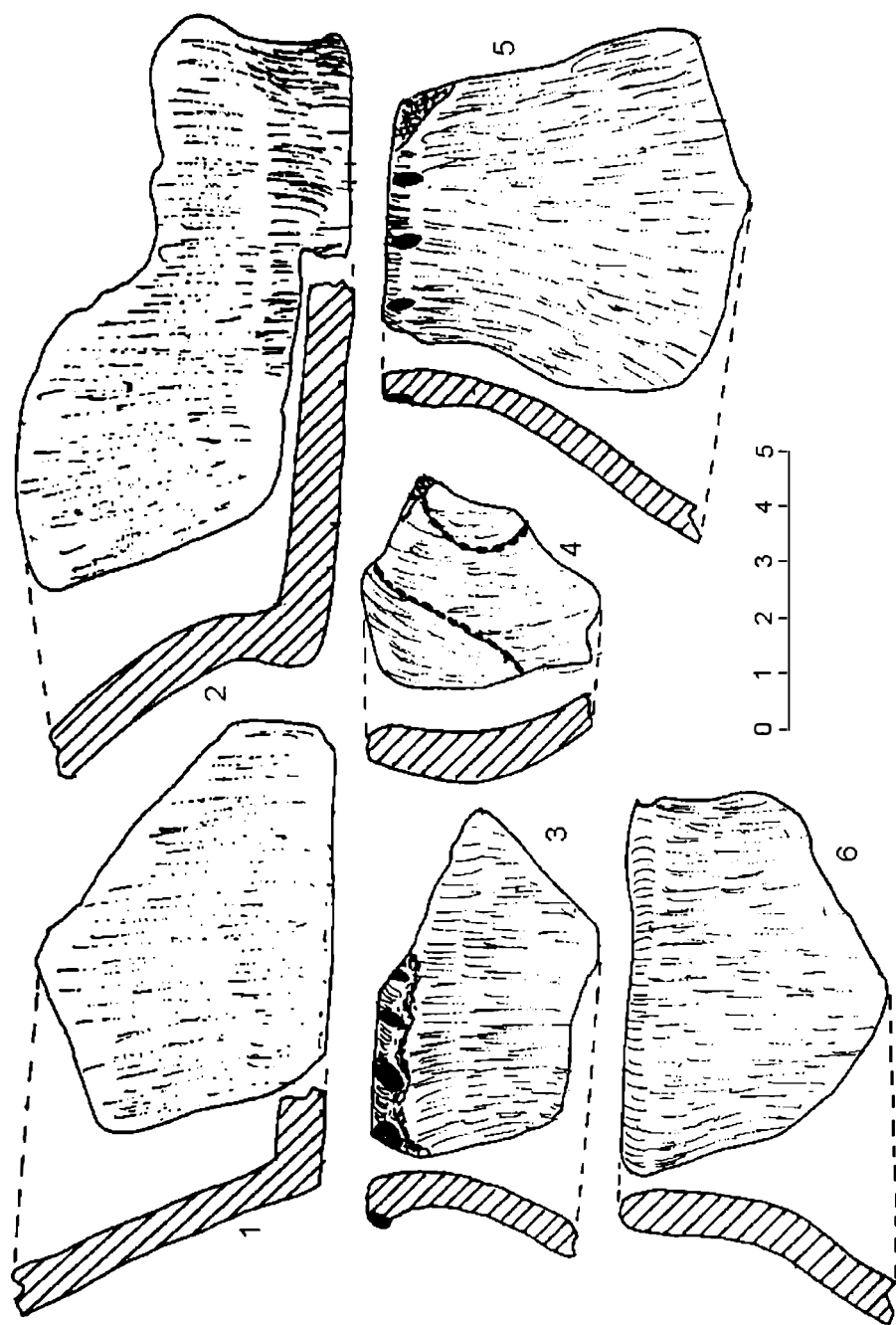

Fig. 6.

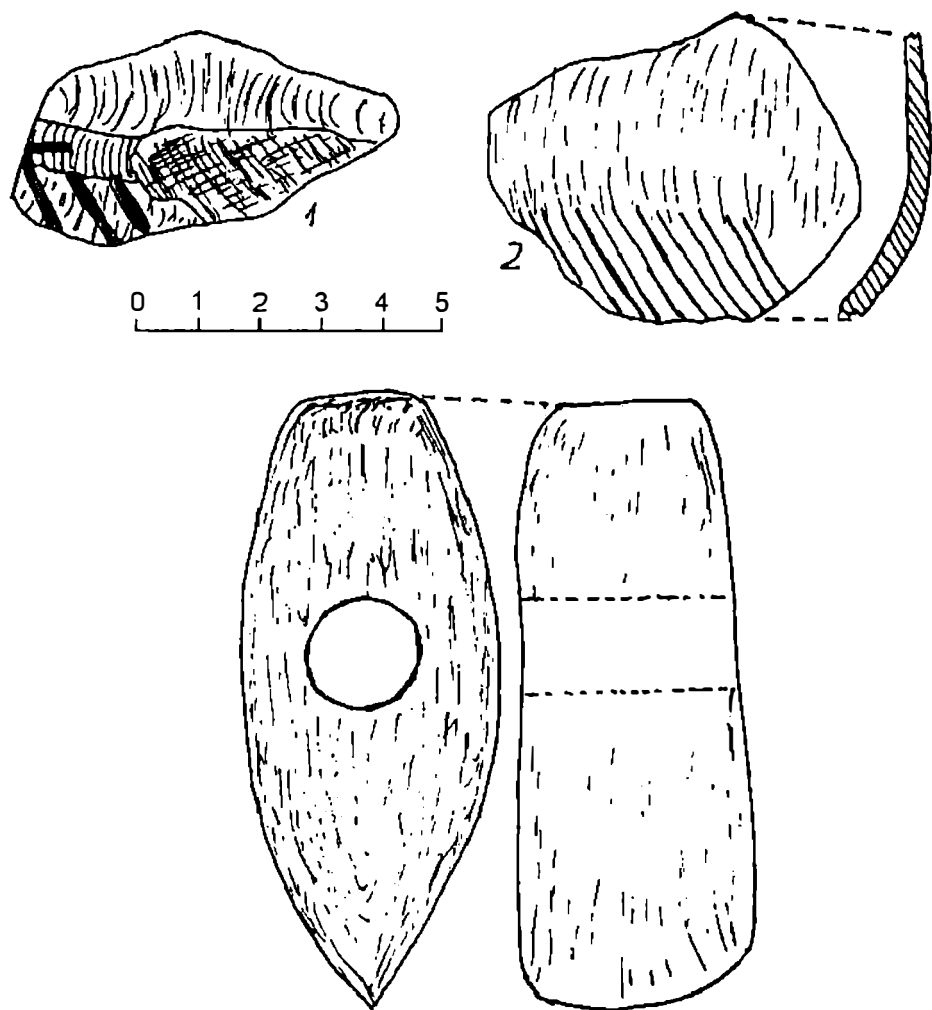

Fig. 7.